

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

**IZVEŠTAJ SA PREPORUKAMA
OMBUDSMANA REPUBLIKE KOSOVE**

Ž.br.822/2017; Ž.br.864/2018; Ž.br.571/2019 i Ž.br.518/2020

protiv

Carine Kosova

u vezi sa

diskriminacijom u sprovođenju prava oslobođanja od uvoznih dažbina za putnička vozila za osobe sa paraplegijom i tetraplegijom kao i slepih osoba.

Za:

G. Ibrahim Xhaka, v.d. generalni direktor

Carina Kosova

Gđa Hykmete Bajrami, v.d. ministar

Ministarstvo finansija

Kopije:

Gđa Vjosa Osmani, v.d. predsednica Skupštine Kosova

G. Habit Hajredini, rukovodilac Kancelarije za dobru upravu, Kancelarija premijera

Priština, 19. Mart 2021.

CILJ IZVEŠTAJA

1. Ombudsman ovim Izveštajem zahteva da se Carini Kosova skrene pažnja o potrebi zaštite od diskriminacije kao i jednakog tretiranja svih kategorija lica sa posebnim potrebama u pogledu uživanja njihovih prava i benificija prema važećim zakonima kao i sa posebnog aspekta zaštite od diskriminacije u slučajevima kada se jedno činjenično stanje pokriva sa dva ili više normativnih akata.

2. Ovaj izveštaj je zasnovan na pojedinačnim žalbama i oslanja se na činjenice i dokaze prikupljene od podnosilaca žalbe kao i na činjenice prikupljene tokom istrage od odgovorne strane u pogledu razmatranog pitanja.

I. PRAVNA OSNOVA

3. *Prema članu 135, stav 3 Ustava, "Ombudsman ima pravo da vrši preporuke i predlaže mere, onda kada primeti kršenje prava i sloboda ljudi od strane organa javne administracije i ostalih državnih organa."*

Takođe, Zakon br. 05/L-019 o Ombudsmanu, član 18, stav 1 navodi da Ombudsman, između ostalog, ima i ove odgovornosti:

- „da istraži navedena kršenja ljudskih prava i diskriminatorno delovanje i da se angažuje za njihovo rešavanje“ (tačka 1);
- „da skrene pažnju na slučajeve kada institucije krše ljudska prava i da podnese preporuke da se prekine sa takvim slučajevima, a kada je to neophodno da izrazi svoje mišljenje o stavovima i reagovanju odgovarajućih autoriteta u vezi takvih slučajeva“ (tačka 2);
- „da obelodani ljudska prava i napore za borbu protiv svih oblika diskriminacije pomoću podizanja svesti, naročito preko informisanja i edukacije, a i preko medija“ (tačka 4);
- „da preporučuje Vladi, Skupštinu i druge nadležne institucije Republike Kosovo o pitanjima koje se odnose na unapređivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i ne-diskriminacije“ (tačka 5);
- „da objavi obaveštenja, mišljenja, preporuke, predloge i svoje izveštaje“ (tačka 6);
- „da pripremi godišnje, periodične i druge izveštaje o stanju osnovnih ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i diskriminacije i da obavlja istraživanje o pitanjima osnovnih ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i diskriminacije u Republici Kosovo“ (tačka 8).

II. PREMA ČINJENICAMA

Činjenice, dokazi i informacije kojima raspolaže IO mogu se predstaviti na sledeći način:

4. Ombudsman je na osnovu člana 16.1. Zakona o Ombudsmanu, br. 05/L-019, primio četiri pojedinačne žalbe protiv Carine Koasova:

a) Ž.br.822/2017 od g Adem Ramaj, koji se žali da mu Carina Kosova nije omogućila da kao osoba sa tetraplegijom, na osnovu zakonom datih olakšica, predviđenih članom 10 Zakona o statusu i pravima osoba sa paraplegijom i tetraplegijom, za svoje potrebe uveze automobil, koji je posebno opremljen mostom za ulazak lica u invalidskim kolicima, jer zbog telesnih oštećenja nema mogućnost da sam upravlja vozilom;

b) Ž.br. 864/2018, g.Bekim Makolli, je žalbu podneo u ime svog sina Milot Makollija, protiv Carine Kosova, u vezi sa diskriminacijom osoba sa posebnim potrebama u kategoriji lica sa paraplegijom i tetraplegijom, zbog uskraćivanja uživanja zakonskih olakšica na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za vozila namenjena za potrebe ovih korisnika;

c) Ž.br.571/2019, g Gazmend Mehmeti, se žalio protiv Carine Kosova, povodom njegovog zahteva za izuzeće od plaćanja uvoznih dažbina za kategoriju osoba sa posebnim potrebama odnosno paraplegičara i tetraplegičara i slepih osoba jer je Carina Kosova Rešenjem, br.321/8646 od 11. jula 2019. odbila njegov zahtev u vezi sa oslobađanjem od plaćanja uvoznih dažbina za putničko vozilo za potrebe njegove četvorogodišnje ćerke Kenze Mehmeti, čiji je on zakonski staratelj, a koja je osoba sa posebnim potrebama u kategoriji paraplegičara i tetraplegičara;

d) Takođe, (Ž.br.518/2020) i g. Avni Silejmani, se kao roditelj maloletne ćerke, koja je lice sa posebnim potrebama protiv Carine Kosova zbog diskriminacije u vezi sa nepriznavanjem pravnih olakšica za osobe sa invaliditetom gde su njihov status i prava regulisani Zakonom o statusu i pravima osoba sa paraplegijom i tetraplegijom.

5. Dana 25. 01.2018. predstavnica Ombudsmana sasatala se sa odgovornom stranom, i tom prilikom razgovarala sa rukovodiocem Kancelarije za operativne poslove, kojem je predstavila problem osoba sa paraplegijom, tetraplegijom kao i slepih lica u vezi sa nepriznavanjem zakonom predviđenih olakšica od strane Carine Kosova za oslobađanje od taksi i poreza prilikom uvoza automobila koje bi koristili za njihove potrebe, predviđenih odredbama Zakona br. 05/L-067. o statusu lica sa paraplegijom i tetraplegijom, član.10.1 ovog zakona i Zakona br. 04/Z – 092 o slepim licima, kao i član 6. Odgovorna strana je izrazila spremnost na saradnju.

6. Dana 05.02. 2018.g Rukovodilac kancelarije za operativne poslove je elektronskom poštom obavestio predstavnicu Ombudsmana, da je pitanje interesovanja Institucije Ombudsmana (IO), koje je izneto na prethodnom sastanku, upućeno Pravnoj kancelariji Carine Kosova koja će nakon zakonske analize predstavljenog pitanja, o istom obavestiti Instituciju Ombudsmana.

7. Dana 21.02.2018, Carina Kosova je Instituciji Ombudsmana, elektronskom poštom, uputila odgovor br.01-3-2-1/202/2018, u vezi sa pravnim osnovom za oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za kategoriju lica s posebnim potrebama, njihovim tumačenjem relevantnih odredaba zakonodavstva i dosadašnjom praksom u primeni prava na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za putničko vozilo za osobe sa posebnim potrebama. U delu odgovora navodi se :

“[...]”

Pravna osnova: *Oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina za kategoriju lica s posebnim potrebama – hendikepirana lica i slepa lica, koja imaju pravo na oslobađanje predviđeno odredbama člana 182 u vezi člana 76-81 Aneksa A Zakonika o carini i akcizama na Kosovu br. 03/L- 109; člana 10 Zakona o statusu i pravima osoba sa paraplegijom i tetraplegijom br. 05/L-067, člana 6 Zakona o slepim licima Br. 04/Z-092; tačka 1.12 člana 30 Zakona br. 05/L-037 o porezu na dodatu vrednost.*

Sažetak: *Tumačenjem odredbi Zakonika o carini i akcizama, ali i prakse u primeni tokom godina, pravo na oslobađanje od plaćanja uvoznih dažbina imaju lica sa invaliditetom za vozila koja se prilagođavaju fizičkim nedostacima (što podrazumeva da vozilo prilikom prezentacije za nastavak carinskih procedura mora da se prilagodi vrsti oštećenja ekstremiteta ili fizičkih nedostataka). Dakle, smatra se da ovo pravo bude ličnog karaktera, jer vozilo može da uvozi osoba sa invaliditetom tako što ga tehnički prilagođava sopstvenim potrebama, ne isključujući ovom prilikom zakonske zahteve u vezi sa stavom 2, tačka b), treća sub podela člana 78 Aneksa A ZCA, koji predviđa (posedovanje vozačke dozvole). Putem stava 1 tačka a) člana 78 takođe je predviđeno da dotično lice mora da utvrdi status osobe sa invaliditetom preko nadležne institucije (što podrazumeva da hendikepirana osoba treba da ima odgovarajući dokaz, koji je izdat od strane institucije, koja je ovlašćena za priznanje invaliditeta, jer to pravo ne uživaju sva lica sa invaliditetom, već samo ona lica, čiji su ekstremiteti oštećeni do stepena koji ne ometaju osobu da vozi automobil).*

Sub podelom tačke b) stava 2 člana 78 Aneksa A ZCA propisana je zabrana davanja na zajam, u zakup, na krišćenje ili otuđenje, vozila koje je oslobođeno od carinskih dažbina, dok članom 79 Aneksa A predviđena je obaveza carinskih dažbina ukoliko se vozilo daje na zajam, na korišćenje ili se otuđuje od nosioca carinske privilegije.

Na osnovu gore rečenog, sa žaljenjem smatramo da carinsko zakonodavstvo na snazi nije pružilo pravnu osnovu, koja bi se smatrala dovoljnom, i putem koje bi osobe sa invaliditetom u konkretnom slučaju (svi invalidi sa paraplegijom i tetraplegijom i slepa lica) mogli da imaju koristi od oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina za putničko vozilo za njihove potrebe. Gore navedena pravna regulativa, odnosno članovi 76-81 Aneksa A Zakonika o carini i akcizama na Kosovu br. 03/L- 109, osim za vozila predviđaju popuste i za drugu vrstu robe koja se nadovezuje na kategoriju osoba sa hendikepom kao što su na primer ortopedska oprema, invalidska kolica itd., kao i za slepe osobe, taksativno je navedena roba u Prilog IV Aneksa A, kao što su na primer: braillov papir, beli štap za slepe, pisaće mašine za slepa lica, ortopedski aparati i veliki broj drugih proizvoda.

U vezi pitanja koje je postavljeno u vezi sa oslobađanjem vozila koje se nadovezuje sa "Zakonom o statusu i pravima osoba sa paraplegijom i tetraplegijom br. 05/L-067 usvojenom od strane Skupštine Kosova dana 16.6.2016. godine, koji je članom 10 predvideo da korisnici ovog zakona u svrhu oslobađanja od poreza, takse, carine na uvoz prilikom uvoza, važe odredbe važećeg zakonodavstva, ovom prilikom Vam objašnjavamo da u smislu Zakonika za carinu, kao zakonodavstvo na snazi (na koje se poziva stav 1 član 10, Zakona 05/L-067), privilegija oslobađanja i dalje se priznaje samo licima koja su prethodno dobili vozačku dozvolu i pod uslovom da bude dizajnirano ili prilagođeno za korišćenje od strane osoba sa hendikepom.

U vezi sa drugim pitanjem koje je podneseno za oslobađanje, što se tiče vozila, nadovezano sa "Zakonom o slepim licima" br. 04/L-092, usvojenom od strane Skupštine Kosova dana

14.6.2012. godine, koji je stupio na snagu 01.01.2013. godine, dekretiran HL-032-2012, objavljen u službenom listu Republike Kosova pod. Br. 20, od 18.07.2012. godine, zakon koji je u svom članu broj 6 predvideo oslobađanje slepih lica od svake vrste takse i direktnog poreza, ovom prilikom dozvolite mi da vam objasnim da u doktrinskom, pravnom i praktičnom aspektu, postoji značajna razlika što se tiče pojma "**taksa ili direktan porez**" i pojma "**taksa ili indirektan porez**" kako bi se došlo do tačnog zaključka da li se na osnovu ovog pravila dozvoljava ili ne oslobađanje vozila od carinskih dažbina.

Taksa ili direktan porez – (neposredan), obuhvata takse i poreze koji se izračunavaju na prihode, dobit, nepokretnu imovinu i javne usluge određenih fizičkih i pravnih lica a koja treba da se prenose u državni budžet, npr. porez na prihode, porez na dobit, porez na imovinu itd., dok

Taksa ili indirektan porez (posredan)- nazivaju se porezi uključeni u veličinu cene proizvoda, razne robe i usluge, a potrošači ih plaćaju u okviru cena proizvoda i izlivaju se u državnom budžetu od strane onih lica koji su prodavači proizvoda, robe i usluga. U taksama i indirektnim porezima spadaju i porez na dodatu vrednost (PDV), carinske dažbine, akciza itd.

Dakle, kao što možete uočiti iz ovog objašnjenja koje je dato u vezi sa pojmom "**oslobađanje od svih vrsta taksi i direktnog poreza**", koji je definisan zakonom br. 04/L-092, možemo zaključiti da oslobađanje koje se zahteva u konkretnom slučaju (PDV, carinska dažbina, akciza) ne spada u domen oporezivanja kao što je definisano u članu 6 gore navedenog zakona, i stoga se ne mogu uzeti u obzir kao pravni osnov za oslobađanje vozila od carinskih dažbina.

Zaključak: Uprkos poštovanju prema svim kategorijama osoba sa posebnim potrebama, posebno prema kategoriji kojoj pripada osoba koja je pokrenula ovo pitanje za razmatranje u Instituciji Ombudsmana, kao što možete primetiti iz postojećeg važećeg zakonodavstva (bilo Zakonik o carini i akcizama ili Zakon o statusu i pravima osoba sa paraplegijom i tetraplegijom i Zakon o slepim licima) nažalost, nijedan od ovih akata nije predvideo taksativno oslobađanje vozila od carinskih dažbina za lica iz dotične kategorije, koja iz objektivnih razloga nemaju vozilo prilagođeno za svoj hendikep i nemaju vozačku dozvolu za vožnju vozila.

Bilo bi od interesa da se napomenuto pitanje (pravo na oslobađanje vozila od carinskih dažbina) za kategoriju "**slepih osoba, invalida paraplegičara i tetraplegičnih**" uključe u zakonsku regulativu što je prije moguće putem izmene i dopune postojećeg zakonodavstva, pravo koje na osnovu dobrih praksi može da se ostvari indirektno preko ličnog staratelja, koji je opremljen sa vozačkom dozvolom, kako bi se obezbedila neophodna dnevna nega i usluge za ove kategorije.

U zakonodavnom programu za 2018. godinu, usvojenom 20.12.2017.god. na 20. sastanku Vlade Republike Kosovo predviđen je nacrt zakona o izmeni i dopuni Zakonika o carini i akcizama. Tokom ponovnog pregleda odredaba ZCA ekipa odgovorna za izradu prvobitnog nacrta planirala je između ostalog izmenu i dopunu odredbi, koje se odnose na carinske privilegije za osobe svih kategorija sa posebnim potrebama. “

III. RELEVANTNI ZAKONSKI INSTRUMENTI U REPUBLICI KOSOVO

8. Ustav Republike Kosovo (u nastavku Ustav)

Ustav Republike Kosovo (u daljem tekstu Ustav), član 3. stav 2. Jednakost pred zakonom, utvrđuje: „Sprovedenje javne vlasti u Republici Kosovo se zasniva na načelu jednakosti svih građana pred zakonom i poštovanju međunarodno priznatih prava i osnovnih sloboda, kao i zaštiti prava i učešća zajednica i njihovih pripadnika“.

Član 21 [Opšta Načela]

1. *Ljudska prava i osnovne slobode su neodvojiva, neotuđiva i neosporiva i čine osnov pravnog reda Republike Kosovo.*
2. *Republika Kosovo štiti i garantuje ljudska prava i osnovne slobode, predviđene ovim Ustavom.*
3. *Svi su dužni da poštuju prava i osnovne slobode ostalih. [...]*

Član 24 [Jednakost pred Zakonom]

1. *Pred zakonom su svi jednaki. Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.*
2. *Niko se ne sme diskriminisati na osnovu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili nekog drugog uverenja, nacionalnog ili društvenog porekla, veze sa nekom zajednicom, imovine, ekonomskog ili socijalnog stanja, seksualnog opredeljenja, rođenja, ograničene sposobnosti ili nekog drugog ličnog statusa. [...]*

Član 53 [Tumačenje odredbi ljudskih prava]

Osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava.

9. Evropska Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u nastavku ESLJP) (4.novembar 1950), i Protokol 12 uz Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu “Konvencija”) je pravni dokument koji se direktno primenjuje u skladu sa Ustavom Republike Kosovo i ima prioritet u slučaju sukoba, nad odredbama zakona i drugim aktima javnih institucija.

Član 14 Konvencije ističe:

„Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj Konvenciji obezbeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.“

Član 1 Protokola 12 uz Konvenciju ističe: *Opšta zabrana diskriminacije*

1. Svako pravo koje zakon predviđa ostvarivaće se bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao npr. polu, rasi, boji kože, jeziku, veroispovesti, političkom i drugom uverenju, nacionalnom ili društvenom poreklu, povezanosti s nacionalnom manjinom, imovini, rođenju ili drugom statusu.

2. Javne vlasti neće ni prema kome vršiti diskriminaciju po osnovima kao što su oni pomenuti u stavu 1.

10. Konvencija o pravima osoba sa ograničenim sposobnostima, član 2. utvrđuje: **„Diskriminacija po osnovu invalidnosti“** znači svako pravljenje razlike, isključivanja ili ograničavanja po osnovu invalidnosti čiji cilj ili posledica jeste ograničavanje ili poništavanje priznanja, uživanja ili sprovođenja svih ljudskih prava i osnovnih sloboda u oblastima politike, ekonomije, socijalnih, kulturnih, građanskih prava i bilo kojoj drugoj oblasti. Diskriminacija uključuje sve oblike diskriminacije, uključujući uskraćivanje razumnih adaptacija;

11. Zakon br. 05/L-021 o zaštiti od diskriminacije (u nastavku ZZD)

Član 1.

*1. Cilj ovog zakona je uspostavljanje jednog opšteg okvira za sprečavanje i borbu protiv diskriminacije po osnovu nacionalnosti ili veze sa nekom zajednicom društvenog ili nacionalnog porekla [...], **ograničene sposobnosti**, genetskog nasledstva ili na drugoj osnovi, u cilju sprovođenja principa jednakog tretmana.*

Član 2.

1. Ovaj zakon se sprovodi za sve aktivnosti ili neaktivnosti, svih lokalnih i državnih institucija, fizičkih i pravnih lica, javnog i privatnog sektora, koji su kršili, krše ili mogu kršiti prava bilo kog lica ili fizičkih ili pravnih lica, u svim oblastima života, a posebno kada se bave: [...], 1.16. bilo kojim pravom predviđenom važećim zakonodavstvom.

Član 3.

1. Princip jednakog tretmana znači da neće biti nikakve neposredne ili posredne diskriminacije, u pogledu bilo kojeg navedenog osnova koji je određen u članu jedan (1) ovog zakona.

2. Diskriminacija znači svako razlikovanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti, na bilo kom osnovu navedenom u članu jedan (1) ovog zakona, koji ima za cilj ili efekat da obezvređi ili ugrozi priznavanje, uživanje ili obavljanje , osnovnih ljudskih prava i sloboda koja su priznata Ustavom Republike Kosova i važećim zakonodavstvom u Republici Kosovu.

Član 4. Vrste nejednakog tretmana

1.1. Neposredna diskriminacija - kada se neko lice tretira na manje povoljan način, nego što se tretira ili je bilo tretirano ili će biti tretirano neko drugo lice u uporedivoj situaciji po jednom ili više osnova propisanih u članu (1) ovog zakona ;

[...]

Član 8.

Sve institucije treba da deluju u skladu sa principima ovog zakona tokom obavljanja svojih obaveza i tokom izrade politika i zakonodavstva.

Član 9.

1. Ombudsman je državna institucija koja promoviše i štiti ljudska prava. Ombudsman se bavi pitanjima koja se odnose na diskriminaciju prema odgovarajućem zakonu o ombudsmanu.

2. Ombudsman ima sledeće nadležnosti:

[...]

2.3. ombudsman je ovlašćen da istražuje ili deluje povodom bilo koje žalbe ili samoinicijativno (ex-officio) kada postoji osnova za sumnju da postoji diskriminacija od strane subjekata javnog sektora;

[...]

2.6. prati sprovođenje ovog zakona i inicira izmene odredaba za sprovođenje i unapređenje zaštite od diskriminacije;

12. Zakon Br. 05/L-067, o statusu i pravima osoba sa paraplegijom i tetraplegijom (u nastavku ZSPPT)

Član 3 [...]

1.1. Paraplegičari – su lica koja su zbog bolesti ili oštećenje centralnog nervnog sistema ili perifernog trajno izgubili mogućnost pomeranja ili pokretanja donjih ekstremiteta;

1.2. Tetraplegičari - ili (kvadriplegičari) - su lica koja su zbog bolesti ili oštećenje centralnog nervnog sistema ili perifernog trajno izgubila mogućnost pomeranja i pokretanja gornjih i donjih ekstremiteta;

Član 4

Korisnici su na osnovu ovog zakona zaštićeni od svih vrsta i oblika diskriminacije, eksploatacije, zloupotrebe, uvrede i uživaju svoja prava i slobode na osnovu jednakosti sa drugima, zasnovane na Ustavu i važećim zakonima, međunarodnim standardima za ljudska prava priznata Međunarodnom konvencijom za ljudska prava, sa posebnim naglaskom na standardima i načelima definisanih Međunarodnom Konvencijom o pravima lica sa ograničenim sposobnostima.

Član 8 Lični staratelj

1. Prema ovom zakonu, korisnicima se priznaje pravo na ličnog staratelja na osnovu procene nadležne komisije, u cilju pružanja staranja i neophodnih dnevnih usluga a koje se nadoknađuje istim iznosom kao korisnicima po osnovu ovog zakona.

[...]

Član 10 Oslobođanje od takse i poreza

1. Za oslobođanje od poreza, takse, carine na uvoz i takse za registraciju vozila za potrebe korisnika po ovom zakonu, primenjuju se odredbe važećeg zakonodavstva.

2. Korisnici ovog zakona oslobađaju se od plaćanja takse za registraciju ličnog vozila ili staratelja. [...]

13. Zakon Br. 04/Z – 092 o slepim licima (u nastavku ZSL)

Član 3 Definicije

[...]

1.1 slepac - je osoba koja je potpuno slepa od rođenja ili stečeno, utvrđeno prema kriterijuma lekara, koje ocenjuje Mediko-socijalna komisija; [...]

Član 4

Slepa lica su zaštićena od svih vrsta eksploatacije, diskriminacije, zloupotrebe, uvrede, ismevanja i uživaju svoja prava i sloboda ravnopravno sa drugima, na osnovu međunarodnih standarda o ljudskim pravima. [...]

Član 6

Slepe osobe oslobađaju se od svih такси i direktnog poreza. U slučajevima samozapošljavanja, oni se oslobađaju od svih fiskalnih obaveza, dok u koliko obavljaju delatnost kao pravna lica, oni uživaju poreske olakšice koje realizuju prema zakonima na snazi.

Član 7 Dohodak i beneficije

1. Slepe osobe uživaju sva prava i beneficije prema važećim zakonima.

[...]

6. Slepa osoba potpiše ugovor sa svojim pratiocem, pred nadležnim organom-CSR i isti podnose službeniku nadležnog organa.

14. Zakonik br. 03/L- 109 o carini i akcizama na Kosovu,(u nastavku ZCA)

Oslobađanje od carinskih dažbina

Član 182

Slučajevi u kojima i uslovi pod kojima u posebnim okolnostima se odobrava oslobađanje od uvoznih dažbina ili izvoznih dažbina, kada je roba puštena u slobodan promet ili je izvezena utvrđeni su Aneksom A i D u prilogu ovog Zakonika.

ANEKS A

Podglavlje I, Oslobađanje od uvoznih dažbina

1. Artikli namenjeni slepim osobama

Član 74

Artikli specijalno namenjeni obrazovnom, naučnom ili kulturnim boljitku slepih osoba, kako je specifikovano u Dodatku III, oslobađaju se od uvoznih dažbina.

Član 75

Artikli specijano namenjeni obrazovnom, naučnom ili kulturnom boljitku slepih osoba, kako je specifikovano u Dodatku IV, oslobađaju se od uvoznih dažbina pod uslovom da ih uvoze:

- Slepe osobe lično, za sopstvene potrebe, ili [...]

Član 76

1. Artikli specijalno namenjeni obrazovanju, zapošljavanju, ili društvenom boljitku fizički ili mentalno hendikepiranih osoba, izuzev slepih osoba, bivaju oslobođeni od uvoznih dažbina ako ih uvoze:

- Hendikepirane osobe lično, za sopstvene potrebe, [...]

Član 78

1. Direktno oslobađanje od dažbina za sopstvene potrebe slepih ili ostalih hendikepiranih osoba, kako je propisano u prvom paragrafu člana 75 i u prvom paragrafu člana 76 (1) podleže uslovu da:

*1.a) [...]*da je ta osoba uspostavila svoj status slepe ili hendikepirane osobe koja ima pravo na oslobađanje od dažbina.

1.b) Roba koja je izjašnjena za oslobađanje od carinske dažbine, prilagođavane na specijalni način za potrebe osoba o kojima je reč-

2. Vozila ili drugi način transporta specijalno namenjene ili prilagođavane za potrebe lica sa posebnim potrebama, koja su oslobođene od uvozne dažbine[...]

b) Da se isprava o registracije vozila ima sledeće podatke:

- "Vozilo za invalide"

- "Ne može se dati na zajam, u zakup ili preneti drugoj osobi"

*- **Ovlašćeni korisnik vozila**(ime i prezime i broj vozačke dozvole).*

Član 79

1. Artikli koje je uz oslobađanje od uvoznih dažbina uvezlo lice navedeno u članova 75 i 76 ne mogu da budu pozajmljeni, dati u zakup ili preneti bilo uz naknadu ili besplatno, bez prethodnog obaveštavanja carinske vlasti.

2. U slučaju kad neki artikal bude pozajmljen, iznajmljen ili prenet na lice, institucije ili organizaciju oslobođenu od plaćanja dažbina shodno članovima 75 i 76, oslobađanje i dalje važi pod uslovom da to lice, institucija ili organizacija koriste taj artikal u svrhe koje im daju pravo na oslobađanje od uvoznih dažbina.

[...]

IV. PRAVNA ANALIZA

15. Ustav Kosova, kao najviši pravni akt, štiti i garantuje osnovna ljudska prava i slobode, stoga je u interesu funkcionisanja vladavine prava i njihova praktična realizacija. Ustav svakome pruža garancije jednake zaštite pred svim državnim organima i nosiocima javnih ovlašćenja i stvara obavezu države da zaštiti ova prava podjednako svima bez ikakvog neopravdanog odugovlačenja, preduzimajući i pružajući svima efikasne pravne mere u slučaju kršenja bilo kog garantovanog prava.

16. Ustavna zabrana diskriminacije bliže je razrađena Zakonom o zaštiti od diskriminacije, kojim je u članu 3. propisano načelo jednakosti, tako što je regulisano da su svi jednaki i uživaju jednak položaj i jednaku pravnu zaštitu, bez obzira na lična svojstva, te da je svako dužan da poštuje načelo jednakosti, odnosno zabranu diskriminacije. Saglasno tome, osobe sa invaliditetom imaju pravo, zajedno sa svim drugim građanima Kosova, na zaštitu svojih ljudskih prava i jednakosti pred zakonom, bez razlika u pogledu porekla, ozbiljnosti i prirode invaliditeta.

17. U međunarodnom pravu, diskriminaciju predstavlja svako razlikovanje, odbacivanje ili ograničavanje po bilo kojoj pravno zaštićenoj osnovi pa tako i po osnovu invaliditeta koje ima za cilj ili efekat narušavanja ili poništavanja prihvatanja, uživanja ili vršenja ravnopravno sa drugima, svih ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom polju, kao i civilnom i drugim poljima.

18. Međunarodno pravo jasno navodi da ne sme postojati stepen ljudskih prava i dostojanstva, nego jednakost za sve. Shodno tome ” *Svako pravo koje zakon predviđa ostvarivaće se bez diskriminacije po bilo kom osnovu*”¹, na način da javne vlasti neće ni prema kome vršiti diskriminaciju u smislu ograničavanja uživanja zakonom datih prava.

19. U kontekstu toga, imajući u vidu da je ZSL stupio na snagu 1 januara 2013, a ZSPPT je na snazi od 1. januara 2017. godine, jasna je obaveza svih državnih organa u pogledu poštovanja i primenjivanja odredaba istih, bez isključivanja i ograničavanja u pogledu uživanja prava korisnika.

20. Prema relevantnoj zakonskoj regulative, pravni status osoba sa paraplegijom i tetraplegijom kao i slepih lica regulisan je posebnim zakonima, ZSPPT i ZSL, čiji korisnici su, pored ostalog uživaoci određenih olakšica kao što je i oslobađanje od uvoznih dažbina za

¹ Član 1 Protokola 12 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda

artikle namenjene njihovoj upotrebi ili za njihovu namenu. Uslovi i način oslobađanja od plaćanja uvoznih dažbina za lica s posebnim potrebama, takođe svojim odredbama, predviđa i reguliše opšti ZCA,² koji je stupio na snagu 10.novembra 2008.g

21. Ombudsman primećuje da, shodno relevantnoj zakonskoj regulativi pitanja u razmatranju, evidentne su dve različite situacije u kojoj se, u zavisnosti od vrste i stepena oštećenja ili fizičkog nedostataka, mogu naći osobe sa posebnim potrebama, kojima pravo u pitanju pripada:

- da lično za svoje potrebe uvoze motorno vozilo, sa upravljačkim mehanizmom posebno prilagođenim njihovim potrebama, koji korisniku omogućava, da uz opremanje vozačkom dozvolom, njime upravlja;

- da uvoze motorno vozilo, ili lično ili indirektno preko staratelja, koje je specijalno prilagođeno i namenjeno za potrebe i prevoz korisnika kojima stepen telesnog oštećenja ne pruža mogućnost da njime lično upravljaju.

22. Za olakšice u pitanju, nedvosmisleno je da čl.10. ZSPPT oslobađa korisnike ovog zakona "od poreza, takse i carine na uvoz i registraciju ličnog vozila ili staratelja". Takođe član 6, ZSL oslobađa slepe osobe " od svih такси i direktnog poreza " dok ZCA u članu 182, predviđa povlastice oslobađanja od carinskih dažbina a slučajeve i uslove pod kojima se povlastice odobravaju i preciznije reguliše u članovima 76-78, Aneksa A ovog zakonika.

23. Uvidom u relevantne odredbe ZCA jasno je da, artikli *specijalno namenjeni, obrazovanju zapošljavanju ili društvenom boljitku*, (pod artikle društvenog boljitka spada i motorno vozilo), bivaju oslobođeni od uvoznih dažbina, ako ih uvoze „*fizički ili mentalno hendikepirane osobe, izuzev slepih osoba*“, „*lično za sopstvene potrebe*”.

Ombudsman primećuje da fizički ili mentalni hendikep generalno predstavlja nedostatak koji ograničava osobu u jednoj ili više životnih aktivnosti. U fizička oštećenja ubraja se se: oštećenje vida, sluha, oštećenje govorno-glasovne komunikacije, oštećenje lokomotornog sistema, oštećenje središnjeg živčanog sistema, oštećenje perifernog živčanog i mišićnog sistema kao i oštećenje drugih organa i organskih sistema. Shodno navedenom u osobe sa fizičkim hendikepom svakako spadaju i korisnici ZSL i ZPPT kojima stepen invalidnosti ograničava mnoge životne aktivnosti i veštine usled čega se korisnicima priznaje pravo na ličnog pratioca odnosno staratelja, u cilju pružanja staranja i neophodnih dnevnih usluga. Takođe, mentalno hendikepirane osobe su lica nedovoljno mentalno razvijena ili sa poremećajem mentalnog zdravlja, koja nemaju punu sposobnost zdravog rasuđivanja i ponašanja i mogu biti delimično ili potpuno lišena poslovne sposobnosti, u kojim situacijama se njihovi interesi i korisnička prava obezbeđuju i štite indirektno preko zakonskog staratelja.

24. U smislu navedenog, činjenica je da ZCA pod hendikepirane osobe podrazumeva osobe sa fizičkim i mentalnim hendikepom, koje shodno prirodi svog oštećenja ne poseduju i nemaju iste veštine i sposobnosti te ih ni sam zakonodavac po prirodi stvari ne može očekivati i zahtevati. Stoga ZCA daje zajedničku odredbu u članu 78. Anaksa A , o kojem će u nastavku biti reči.

² Član 182, u vezi člana 76-81 Aneksa A ZCA

25. Odredba ZCA (član 78 stav 1.), glasi “ **Direktno oslobađanje od dažbina za sopstvene potrebe slepih ili ostalih hendikepiranih osoba, [...]**”, jasno je da ova odredba zakona ni na koji način ne ograničava i ne upućuje da, “*to pravo ne uživaju sva lica sa invaliditetom, već samo ona lica, čiji su ekstremiteti oštećeni do stepena koji ne ometaju osobu da vozi automobil*“, kako tumači Carina Kosova, već se nedvosmisleno, obuhvata sve korisnike zakonom datog prava koje su , “*uspostavile svoj status slepe ili hendikepirane osobe koja ima pravo na oslobađanje od dažbina*”³, za čije se potrebe ili namenu vozilo uvozi.

Ombudsman u ovom kontekstu podvlači , da nije sporno da lice sa posebnim potrebama može da bude evidentirano kao vlasnik vozila. Takođe evidentiranje vlasništva i registracija vozila ne zavisi i ne povlači za sobom obavezu da vlasnik vozila mora obavezno da poseduje i vozačku dozvolu.⁴

26. Isti član, tačka b dalje predviđa da roba koja je oslobođena od carinskih dažbina podleže uslovu da bude “ *prilagođena na specijalni način za potrebe osoba o kojima je reč-*“ i da “*Vozila ili drugi način transporta specijalno namenjen ili prilagođen za potrebe hendikepiranih osoba, koje su solobođene od uvozne dažbine, [...]*”⁵. Ombudsman smatra, da ova zakonska odredba ne precizira jednu posebnu vrstu prilagođavanja samo za određenu kategoriju lica sa posebnim potrebama, već se odnosi na svako specijalno prilagođavanje za potrebe zakonskih korisnika, shodno kategorij, prirodi i stepenu njihovog invaliditeta.

Shodno tome, „*specijalni način prilagođavanja*“ vozila za osobe sa posebnim potrebama može da podrazumeva sledeće: upravljački mehanizam, prilagođen vrsti fizičkog nedostatka, za korisnike, koji imaju sposobnost da, uz posedovanje vozačke dozvole, samostalno upravljaju vozilom. Isto tako, za korisnike, (paraplegičare, tetraplegičare i slepa lica), koji zbog prirode, vrste i stepena njihovog oštećenja ili fizičkog nedostatka nemaju i ne mogu imati sposobnost, da uz bilo kakva prilagođavanja, samostalno upravljaju vozilom, podrazumeva drugu vrstu specijalnog prilagođavanja, na način da u njega može ući osoba u invalidskim kolicima ili sa drugim srodnim ortopedskim pomagalom (npr. posebno izrađena stolica, krevet ili ležaj), putem rampe ili lifta u koje je ugrađen mehanizam za njihovo pričvršćivanje radi osiguranja stabilnosti za njihov transport.

Shodno tome, posebana zakonska regulativa, zbog prirode fizičkih nedostataka, slepim licima kao i osobama sa paraplegijom i tetraplegijom priznaje pravo na ličnog pratioca odnosno staratelja,⁶ u cilju pružanja staranja i neophodnih dnevnih usluga.

27. Sledom navedenog, Ombudsman smatra da, konstatacija Carine Kosova data u obrazloženju, da sve dok korisnik olakšice ne može da upravlja vozilom on ne može da ispuni svrhu zbog koje je olakšica data, suprotna je odredbama kako popsebnih zakona ZSL i ZPPT tako i odredbama opšteg zakona ZCA. Ovakva praksa CK, suprotna je takođe i odredbama antidiskriminacionog zakonodavstva jer ograničava korisnike prava u pogledu stepena i kategorije njihovog invaliditeta. Ovaj stav Ombudsman, u uporedivoj situaciji, saglasan je sudskoj praksi i stavu Osnovnog suda u Prištini⁷, kao i Apelacionog suda Kosova.⁸

³ ZCA, Aneks A član 78,stav 1 tačka a.

⁴ Zakon o vozilima br. 05/L-132

⁵ ZCA, član 78,stav 2.

⁶Zakon br. 05/L-067, o statusu i pravima osoba sa paraplegijom i tetraplegijom, član 8.

⁷ Osnovni sud u Prištini, Departman za administrativna pitanja- Fiskalna divizija, Presuda A.nr.1125/2015 od 26.06.2018.g u upravnom sporu protiv odluke Carine Kosova i ne oslobađanja od carinskih dažbina za uvoz vozila za potrebe N.S. lica sa posebnim potrebama, kao korisnika olakšica datih ZSL, u prikladnom delu navodi

28. Ombudsman ovde, takođe primećuje još jedan osnov ograničavanja osoba sa posebnim potrebama kao korisnika olakšice u pitanju, a to je da CK, svojom praksom i postavljanim uslovom za posedovanje vozačke dozvole, pravo u pitanju omogućava samo osobama sa posebnim potrebama sa navršenih 18 godina starosti, jer analogno navedenom, samo punoletnim osobama zakon daje mogućnost da budu opremljene vozačkom dozvolom. Što znači da CK, bez ikakvog zakonskog osnova, ograničava korisnike u uživanja carinskih olakšica za uvoz vozila, i u pogledu starosne dobi.

29. Što se tiče druge subpodele iste odredbe, da se vozilo namenjeno za invalide **“Ne može se dati na zajam, u zakup ili preneti drugoj osobi”**. na koju se u korist svog tumačenja prava u pitanju poziva CK, propisana je zabrana i tu nema nejasnoće, ali Ombudsman ukazuje da ova zabrana ni na koji način ne utiče na ograničavanje prava zakonskih korisnika za oslobađanje od datih olakšica, već samo predviđa određene zabrane ukoliko se vozilo daje na zajam, na korišćenje ili se otuđuje od nosioca prava carinske privilegije.

30. Treća sub podela člana 78 Aneksa A ZCA, u prikladnom delu navodi **„ovlašćeni korisnik vozila.... (ime i prezime i broj vozačke dozvole)”** Ombudsman primećuje da ova odredba Zakonika upućuje da korisnici datih olakšica za uvoz vozila, ukoliko zbog prirode invaliditeta objektivno ne mogu sami da upravljaju vozilom, imaju pravo na ovlašćenu osobu, opremljenu vozačkom dozvolom. Na taj način zakon daje mogućnost korisnicima privilegije da indirektno, ostvare dato pravo, jer posebana zakonska regulativa, zbog prirode fizičkih nedostataka, osobama sa paraplegijom i tetraplegijom kao i slepim licima priznaje pravo na ličnog staratelja, u cilju pružanja staranja i neophodnih dnevnih usluga.⁹

„prema našem tumačenju, odnosno na osnovu člana 78. dodataka (a) i (b) gospodinu N. S. je odobren uvoz automobila bez ikakvog poreza, jer čak i na osnovu ove odredbe gore pomenuta osoba ima pravo da ima ovlašćenu osobu za upravljanje vozilom. Carina Kosova tražila je od njega vozačku dozvolu da bi bila oslobođena carine. Koliko znamo, slepa osoba prvog stepena ne može imati vozačku dozvolu, jer ne može čak ni razlikovati svetlost od tame koju je ostavio vožnja automobilom. Naši argumenti zasnivaju se na pravnoj osnovi: Zakon br. 04/Z-092 o slepim licima, [...]“ , „ u članu 6 ovog zakona u svom prvom stavu slepe osobe oslobađaju se od svih taksi i direktnog poreza, dakle, rezultira da je g. S. oslobođen poreza na uvoz automobila, čvrsto verujemo da sud ima zakonska prava da se zasniva na Zakonu o zaštiti od diskriminacije na osnovu kojeg čvrsto verujemo da je Carina Kosova teško diskriminisala g. N.S. Sud ima zakonska prava i da se pozove na Ustav, odnosno u njegov član 44, gde se carina obavezuje g. N.S. da donese knjižicu koju je izdalo udruženje slijepih, Kosova, iako je sloboda udruživanja zagarantovana na osnovu iste ustavne odredbe.“

⁸ Apelacioni sud Kosova – Departman za administrativna pitanja, Presuda AA:br.414/2018, od 31.01.2019. *„ u konkretnom slučaju pošto tužitelj nije u stanju da vozi, tužena strana smatra da ne može biti ispunjena svrha zbog koje je dozvoljena žalba. Ovi žalbeni navodi ne stoje jer je prvostepeni sud tokom preispitivanja tužbe tužitelja s pravom zaključio da tuženi nije uzeo u obzir navode tužitelja da je prema odredbi člana 6. Zakona br. 04/Z-092 o slepim licima isti se oslobađa od svih taksi i poreza, obzirom da pripada kategoriji prve grupe – slepih lica[...]“*

⁹ Stav Osnovnog suda u Prištini, Departman za administrativna pitanja- Fiskalna divizija, Presuda A.nr.1125/2015 od 26.06.2018. Sud u prikladnom delu presude smatra, da je neprihvatljiva konstatacija Carine Kosova *“da, sve dok tužitelj ne može da vozi vozilo, ne može da ispunji svrhu zbog koje oslobađanje od taksi odobreno. U ovom slučaju Sud zaključuje da Carina Kosova“nije trebala da odbaci zahtev tužitelja za oslobađanje od carine na carinsku robu, uz obrazloženje da tužitelj ne može lično da vozi vozilo ili pod pretpostavkom da roba ne treba da se pozajmi ili da nekom drugom na korišćenje.“* Carina Kosova *„ nije trebala da izbegava primenu zakonskih odredaba na snazi davanjem različitih mišljenja da tužitelj ne može lično da vozi vozilo ili da vozilo ne može biti dato na korišćenje drugoj strani. Iz takvog faktičkog stanja, proizilazi da tužena strana“* (Carina Kosova) *„nije primenila pravilno zakonske odredbe na snazi, nije utvrdila suštinske činjenice, odnosno potvrdila je pogrešno činjenično stanje i kao rezultat toga materijalno pravo je pogrešno primenjeno, [...]“*

31. Takođe u vezi sa iznetom situacijom, Ombudsman napominje da se u pravnoj teoriji, često dešavaju slučajevi kada se jedno činjenično stanje pokriva sa dva ili više normativnih akata. Takva situacija odmah izaziva zabrinutost vezano za pravnu sigurnost korisnika prava. i ima važne implikacije u ljudskim pravima, kao i na kapacitet institucija da ispune svoju misiju u zaštiti ovih prava.

Ombudsman je u vezi sa pitanjem kojim normativnim aktima treba dati prednost u činjeničnom stanju koje se pokriva sa dva i više takvih akata izdao izveštaj sa preporukama *Ex officio* Br. 441/2018, od 28.septembra 2018. (dostavljen u prilogu), koji na poseban način može biti primenljiv u vezi sa pitanjem u razmatranju ovog izveštaja.

32. Nadovezujući se na izneto, u vezi sa pitanjem u razmatranju, koje se pokriva sa više od dva zakonska akta, Ombudsman smatra, da i u ovom slučaju ima mesta primeni sva tri principa „*Lex specialis derogat legi generali*“.¹⁰ principu „*Lex posterior derogat legi priori*“¹¹ i „*Lex superior derogat legi inferiori*“¹², bliže razrađenih i predstavljenih u napred navedenom izveštaju Ombudsmana, *Ex officio* br. 441/2018.

V. MIŠLJENJE OMBUDSMANA

33. Na osnovu iznetih činjenica u slučaju, neosporno je da Carina Kosova, omogućava carinsku privilegiju samo jednoj kategoriji lica sa posebnim potrebama sa navršenih 18 godina života, i na isti način tretira različite kategorije lica sa posebnim potrebama, ne uzimajući u obzir i ne praveći razliku na osnovu stepena i prirode njihovog fizičkog nedostatka.

34. Postavljanjem, jednog opšteg uslova – posedovanje vozačke dozvole, za sve kategorije lica sa posebnim potrebama, CK isključuje paraplegičare, tetraplegičare, slepa lica, kao i druga hendikepirana lica od uživanja zakonom datog prava na carinske privilegije u pitanju. Postavljeni uslov za korisnike prava u pitanju, zbog prirode njihovog invaliditeta, predstavlja objektivno nemoguć uslov, koji ni na koji način ne mogu ostvariti, i stavlja ih u podređen položaj u odnosu na drugu kategoriju lica sa posebnim potrebama, za koje je, po prirodi i stepenu njihovog inavaliditeta, ovaj uslov ostvarljiv.

35. Ombudsman smatra da se svrha prava na određene olakšice date licima sa posebnim potrebama, mora ogledati u načelu jednake dostupnosti datih prava svima, uz odgovarajuće uslove i način korišćenja istih, polazeći sa stanovišta vrste i stepena njihovog inavaliditeta.

36. Sledom navedenog, Ombudsman je mišljenja da relevantno zakonodavstvo ZSL, ZPPT kao i CZ, u punom obimu, bez ikakvih smetnji, priznaje i pruža korisnicima prava u pitanju, dovoljnu pravnu osnovu za uživanje istog.

¹⁰ Ex-officio br.441/2018, Princip obrađen u delu ovog izveštaja, predstavljen u tačkama 6-20. (a) *Lex specialis derogat legi generali*, „Princip *lex specialis derogat legi generali* (u daljem tekstu: „*lex specialis*“), utvrđuje da, kada određeno činjenično stanje obuhvata delokrug dva normativnih akata, prednost se daje posebnom aktu u odnosu na opšti akt“

¹¹ Isto, videti odeljak C, izveštaja.

¹² Isto

VI. ZAKLJUČCI OMDUSMANA

37. Zaštita celovitosti prava lica sa posebnim potrebama u smislu odredaba Zakona za zaštitu od diskriminacije, u vezi sa pitanjem u razmatranju, podrazumeva punu primenu prava na carinske olakšice za sve korisnike relevantnog zakonodavstva.

38. Praksa Carine Kosova koja postavljanjem, jednog opšteg uslova – “lično posedovanje vozačke dozvole” za sve kategorije lica sa posebnim potrebama, direktno isključuje paraplegičare, tetraplegičare i slepa lica, od uživanja zakonom datog prava na carinske privilegije u pitanju, Ovakvo neopravdano uskraćivanje, davanje prednosti ili ograničavanje korisničkog prava po osnovu stepena i kategorije njihovog invaliditeta, **predstavlja akt neposredne diskriminacije** i povredu imperativnih propisa o zabrani diskriminacije, koji su obavezujući za sve pravne subjekte.

Ombudsman preporučuje:

- *Da CK, bez daljeg odlaganja, stvori uslove za punu primenu zakonom datog prava na carinske olakšice koje se odnose na uvoz putničkih vozila, prilagođenih za potrebe lica sa paraplegijom i tetraplegijom, kao i slepa lica, uz mogućnost indirektnog ostvarivanja korisničkih prava preko zakonskog staratelja ili ovlašćene osobe, opremljene vozačkom dozvolom, (član 10 Zakon br. 05/L-067, o statusu i pravima osoba sa paraplegijom i tetraplegijom i član 6 Zakon Br. 04/Z – 092 o slepim licima).*
- *Da CK u buduće vodi računa da se svojim praksama i odlukama suzdrže od neopravdanog pravljenja razlike ili nejednakog postupanja i propuštanja (isključivanja, ograničavanja ili davanje prvenstva), u odnosu na lica ili grupe lica, koje se zasniva na nekom ličnom svojstvu i svoju praksu uskladi sa pozitivno-pravnim propisima iz oblasti antidiskriminacionog zakonodavstva.*

U skladu sa članom 132, stav 3 Ustava Republike Kosovo („Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom“) i člana 28 Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu („Autoriteti, kojima je Narodni Advokat uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, uključujući i disciplinske mere, treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja“), ljubazno vas molimo da nas informišete o radnjama koje ćete preduzeti u vezi sa ovim pitanjem.

S poštovanjem,

Naim Qelaj

Ombudsman